

Največji slovenski dnevnik v združenih državah.
Valja za celo leto \$5.00
Za pol leta 3.00
Za New York celo leto 6.00
Za inozemstvo celo leto 7.00

GLAS NARODA

List slovenskih delavcev v Ameriki.

The Largest Slovenian Daily in the United States.
Issued every day except Sun. and legal Holidays.
75,000 Readers

TELEFON: 2876 CORTLANDT

Entered as Second Class Matter, September 21, 1903, at the Post Office at New York, N. Y., under the Act of Congress of March 3, 1879.

TELEFON: 4687 CORTLANDT

NO. 86. — ŠTEV. 86.

NEW YORK, MONDAY, APRIL 12, 1920. — PONDELJEK, 12. APRILA, 1920.

VOLUME XXVIII. — LETNIK XXVIII.

ALI JE BILA USTAJA V RU HR OKRAJU "TRICK" EBERTOVE BERLINSKE VLADE?

PARIZ IZJAVLJA V SVOJEM ODGOVORU NA ANGLEŠKO POSLANICO, DA JE POSLALA NEMČIJA ČETE V RUHR OKRAJ Z DEFINITIVNIM NAMENOM, DA DISKREDITIRA MIROVNO POGODBO. — TRI NADALJNA KRŠENJA.

Pariz, Francija, 10. aprila. — Ministrski predsednik Millerand je v nekem ugotovitvi, katero je izdal na Ass. Press, izjavil, da je Nemčija vložila svojo prošnjo, da sme poslati svoje čete v Ruhr okraj, z namenom, da vrši tem potom določbe mirovne pogodbe. Rekel je, da je Francija čutila nevarnost svojega stališča na način kot bi se te nevarnosti ne moglo čutiti v Ameriki: opozoril na dejstvo, da je zavzela Belgija isto stališče kot Francija, ker je tudi Belgija čutila nevarnost svoje bližine. Mr. Millerand je rekel:

Stališče Francije je popolnoma enostavno. Nahajamo se pred celo serijo nemških kršenj mirovne pogodbe in zadnje kršenje se tiče natančno onih določb mirovne pogodbe, katere je kršil francosko-angleško-ameriški dogovor, soglasno s katerim naj bi prišli Anglija in Amerika nam na pomoč.

V francoski poslanski zbornici sem dne 26. marca našel ta kršenje, ki so obstajala v tem, da Nemčija ni hotela dobavljati premogo kot je bilo določeno v mirovni pogodbi, da ni hotela izročiti onih, ki so bili krivi grozodepsev v vojni, da ni zadostila določbam členov glede reparacije in dani hotela razoročiti svoje armade. Tedaj sem rekel, da ne more Francija neprestano sprejemati pasivnih kršitev mirovne pogodbe.

Nemška vlada je prosila za dovoljenje, da sme poslati čete v Ruhr. Zakaj? Ker je vedela, da je odposiljanje čet v oni okraj prepovedano na temelju mirovne pogodbe. Mi nismo hoteli dati tega dovoljenja. Kljub temu pa je nemška vlada poslala svoje čete v ta okraj. Edina stvar, katero smo mogli storiti, je bila, da smo zasidli Frankfurt in druga nemška mesta.

Obvestili smo svoje zaveznike, da nameravamo storiti to in oni niso nasprotovali. Naša informacija je bila absolutno čista in avtoritativna, da je nemreč odposiljanje nemških čet v ta okraj nepotrebno z ozirom na javni red. Čete so bile poslane tjakaj enostavno v namenu, da se krši mirovno pogodbo.

Stališče Francije je povsem različno od onega Amerike in Anglije. Mi živimo kot sosede Nemčije ter čutili nevarnost svojega stališča na način kot bi ga Amerika ne mogla nikdar občutiti. Zakaj je zavzela Belgija isto stališče kot Francija? Raditega, ker se nahaja belgijski narod v istem opasnem položaju. Belgiji žive v neposredni bližini Nemčije ter so prisiljeni zavarovati se.

Nemški pooblaščenec, dr. von Mayer, je naslovil danes spominec na ministrskega predsednika Milleranda, v kateri ga je vprašal, če je namen Francije še nadalje raztegniti svojo okupacijo na desnem bregu Rena. Ministrski predsednik je odgovoril, da njegova vlada še ni razmišljala o primernosti takega takega koraka.

Pričakovati ni nikakih nadaljnjih razvojev v francosko-angleškem položaju, — kot se je glasilo danes v znanjem uradu, dokler se ne bo sestali najvišji svet v San Remo. Medtem pa vstrajajo Francozi pri svojem stališču ter ni opaziti nobene tendence, da bi se vzelo stvar za preveč resno.

V francoskem odgovoru, katerega je poslal včeraj Millerand angleški vladi, se glasi med drugim:

Francoska vlada trdi pred vsem, da ni mogoče občutiti nobene dvoma glede lojalnosti njenega stališča. Zavezniki so bili stalno informirani glede njene politike. Francoska vlada je vedno nasprotovala vstopu nadaljnjih nemških čet v Ruhr okraj ter izjavljala, da mora imeti avtorizacija za tak vstop protitež v zasedenju Frankfurta in Darmstadta.

Dne 3. aprila so zastopniki francoske vlade v vseh zaveznikih glavnih mestih informirali vlade, pri katerih so bili akreditirani, da ni mogoče še nadalje zavleči odredbe, katere je pripravil maršal Foch.

Razvnetega pa je francoska vlada spoznala, da gre pri tem za kršenje enega najbolj slovenskih členov mirovne pogodbe, katero je Nemčija slovesno sprejela ter potrdila in da je vsled tega Francija upravičena zahtevati teritorialna jamstva.

Kako bi se mogla francoska vlada zadovoljiti z nemško obljubo, da bo slednja umaknila svoje čete, kakorhitro bo napravljen red? Niti glede reparacije, niti glede izročitve vojnih krivcev in tudi ne glede dobave premoga niso dobili zavezniki pogodbene satisfakcije.

Francija je mogla v tem slučaju le reči: — Dosti je tega.

FRANCOZI IN BELGIJCI ŠE NIMAJO DOSTI

Francosi nameravajo razširiti svoje okupacijsko ozemlje. — Kanonski čolni na Renu.

London, Anglija, 11. aprila. — Exchange Telegraph Co. je dobila iz Berlina poročilo, da nameravajo Francozi razširiti svoje okupacijsko ozemlje v Main okraju.

Na Bavarskem so že zasedli Stockstadt in Madenhausen ter prodirajo proti Darmstadtu in Aeschaffenburgu.

Arion, Belgija, 11. aprila. — Danes je odšlo od tukaj 500 belgijskih vojakov z vihrajočimi zastavami in z godbo na čelu. Kot kakoli bodo preko Koblenza v Mainz. Vojna bo pričela v ponedeljek zvečer na svoje določeno mesto, kjer ga bo oficijelno po-

zdravil zastopnik francoske armade, nakar se bo podalo v okupacijsko zono.

Pariz, Francija, 11. aprila. — Tukajšnje časopisje poroča, da so štirje francoski kanonski čolni oboroženi s strojnimi puškami zapustili Cherbourg ter odpluli na Ren, kjer bodo prevzeli kontrolo nad tamošnjim parobrodstvom.

Frankfurt, Nemčija, 10. apr. — Francoske oblasti so izdale proklamacijo, v kateri je rečeno, da so agitatorji znova začeli širiti resnične vesti. Poročilo, da so Združene države zapovedale Franciji, naj takoj umakne svoje čete, je popolnoma neresnično.

Berlin, Nemčija, 10. aprila. — Ravnatelj Wolfove poročevalske agencije v Frankfurtu se je moral zagovarjati pred francoskim sodiščem. Obsojen je bil na pet tisoč mark globe. V obtožbi se je glasilo, da je bil poslan v svet brzojavko, da je bilo pri zadnjih nemirih mrtvih šest oseb, dočim sta bili faktično mrtvi le dve.

Newyorsk polic. nadzornik Henry (na levi) in njegov advokat. V njegovem okraju so baje našli vse polno zloglasnih hiš.

KOLIKO ŽELEZNIČARJEV VELIKANSKI DOBIČKI STAVKA V DEŽELI? PREMOGAR. BARONOV

Naslednje številke kažejo, koliko železničarjev je stavkalo v celi deželi do nedelje. Premogarji so predložili številke, ki kažejo ogromne dobičke premogarskih baronov.

Chicago, Ill., 10. aprila. — Število železničarjev, ki so na stavki v mestih po celi deželi, je naslednje na podlagi sporočil iz vseh delov dežele: Chicago, 8000; Gary 300. Detroit 2000, kar znači povečanje za 500 do nedelje; Kalamazoo 200, Niles 700. Indianapolis 700, povečanje za 350.

St. Louis, 5000; Kansas City 1300, več sto se jih je vrnilo na delo. Fort Worth, Tex., 750, povečanje za 350. Salt Lake City 475, povečanje za 175.

San Francisco 440, Los Angeles 1100, 300 se jih je vrnilo na delo; več sto v Portland, Oregon. Cleveland 1500, Columbus 2000, povečanje za 1500; Youngstown 3000, Dayton 250, Toledo 5000, povečanje za tisoč. Manjše število v Warren in Akron.

Pittsburgh 1000, Conellsville 200; manjše število v Sharon, Farrell, Seranton in Sharpsville, Pa.

New York in New Jersey 3500, Buffalo 2000; Syracuse 250. — Manjše število v drugih krajih.

IZJAVA GOMPERSA

Philadelphia, Pa., 10. aprila. — Nikakva stavka železničarjev ne obstaja, — je izjavil danes tukaj Samuel Gompers, predsednik American Federation of Labor, dočim je čakal na neki zakasneli vlak, da se odpelja v New York. Prisiljen je bil priti v West Philadelphia, da dobi vlak iz Washingtona. Ko je stopil na vlak, je rekel:

Zapomnite si, da ni nobene stavke. Kongres je prepovedal stavke na železnicah, a seveda ne obstaja nobena postava, ki bi prepovedala posameznikom zapustiti mesta, če se jim zdi to primerno. — Gompers ni hotel povedati, kaj ga je privedlo v mesto bratovske ljubavi.

Številke, kojih namen je dokazati, kako ogromno so se povečali dobički lastnikov antracitnih premogovnih polja tekom zadnjih štirih let, so bile predložene od strani premogarjev na sobotni seji podkomiteja, ki je bil imenovan, da se pogaja glede nove plačilne lestvice za polja trdega premoga.

Te številke so povzročile zelo burno sejo, kar je imelo za posledico, da je bilo nadalje zasedanje komiteja odloženo do ponedeljka. Delodajalci so nasprotovali predložiti katerikoli številki, ki bi kazale njih dobičke. (Aha, ta je lepa! Javnost in delavci ne smejo vedeti za dobičke, katere delajo premogarski baroni! Že to, da so nasprotovali predložiti teh številki, je najboljši dokaz, da so njih dobički res velikanski in da kujejo zlato iz znoja delavskih par.)

John L. Lewis, predsednik United Mine Workers, je izjavil, da so te statistike pripravile najvišje in najbolj odlične avtoritete na tem polju. Številke so bile vsebovane v več zvezkih, kojih prvi je bil predložen na seji, ki se je vršila v petek.

Premogarski baroni so priznali, da so prišli podatki, katere so predložili delavci, kot popolno presenečenje, ker so domnevali, da so predložili možje vse svoje podatke že pred desetimi dnevi.

Premogarji skušajo dokazati na podlagi novih številki, da bi ne bili v stanu zadostiti sedanjim visokim življenjskim stroškom tudi ne v slučaju, da bi v resnici toliko zaslužili kot trdijo to premogarski baroni.

ZAPLENJEN ŽGANJEKUH. Bridgeport, Conn., 9. aprila. — Petdeset galon dobrega žganja ter priprave za kuhanje so tekom pretekle noči zasledili agenti carinskega urada na nekem samotnem prostoru na Boston Post Road, med Milford in Devon. Ljudje, ki so se nahajali na licu mesta so bili aretirani.

ODPAD SONORE OD MEHIKE

Sonora je prekinila vse zveze s Carranza in kongres je odredil vse potrebno, da zavrne invazijo.

Agua Prieta, Sonora, 10. apr. Držani kongres Sonore, ki je bil zbran na tajnem zasedanju v Hermosillo, je zavrnil mehiško centralno vlado ter sprejel resolucije, v kateri izjavlja, da bo država storila korake, s pomočjo katerih se bo uprvala vsaki invaziji čet ali omejevanju državnih pravic, katero bi poskusila Carranzova vlada. Tako je izjavil danes tukaj Hernando Mendoza.

Nogales, Sonora, 10. aprila. — Governor de la Huerta iz Sonore je v brzojavki na generala Salvador izjavil naslednje:

Vsričo odgovorov predsednika Carranza na governerja in kongres države Sonora je bilo sklenjeno prekiniti odnošaje s centralno vlado do onega časa, ko bodo prenehali obstajati vzroki, ki so dovedli do tega sklepa.

Državne oblasti Sonore so pozvale predsednika Carranza, naj preneha z mobilizacijo vladnih čet v notranjosti Sonore. Izjavilo se, da kuje mehiški predsednik zaroto za ustanovitev vojaškega diktatorstva v državi ter prevzete državne vlade. Javno se je dvignilo obtožbo, da je to zarota proti predsedniški kandidaturi generala Obregona. Carranza je odgovoril državnim oblastim, da nima nikakega takega namena in da se je poslale čete v Sonoro v dobrobit države.

Državne oblasti so takoj pričele s pripravami, da se polaste carinskih uradov ter druge mehiške zvezne lastnine tukaj potem ko so dobile sporočilo, da je država prekinila svoje stike v zvezi z vlado.

Douglas, Arizona, 10. aprila. — Carinski urad v Agua Prieta, preko meje iz Douglasa, je bil pozno popoldne zaseden in imenu državnih vlade v Sonori in ponudi so oboroženi možje stražili poslopje. Državne oblasti so tudi prevzele poštni urad ter priseljeniško postajo.

Vsi telesno sposobni možki v Agua Prieta, v starosti od osemnajstih do šestdesetih let so bili organizirani v državno milico ter so pripravljeno zbrati se na kratko obvestilo, da zavarujejo mesto proti invaziji zveznih čet.

General Pino, ki je bil podgoverner Sonore v času, ko je bil Calles governer, poveljuje tem možem ter je danes zvečer izjavil, da ima na razpolago dva tisoč mož ter dosti orožja in municije. Zakopli so bili izkopani na zapadni, istočni in južni strani mesta in dvesto milicarjev se nahaja sedaj v teh zakopih.

DENARNE POŠILJATVE V IZTO, NA GORIŠKO IN NOTRANJSKO.

Izvršujemo denarne pošiljke popolnoma sanjaljive in sedanjih nameram primerne tudi hitro p... ali izto, na Goriškem in tudi v Notranjskem po osebnih listih in s... odno po italijanski armadi.

Jamšine ali garantirane... tako pošiljatev, toda za kake me... je obvezno v izplačilu ne me... se povzati nikake obveznosti.

50 lir \$ 2.80
100 lir \$ 5.20
300 lir \$15.00
500 lir \$25.00
1000 lir \$48.00

Denar nam pošlajte v najhitrejši po Domestic Postal Money Order ali pa po New York Bank Draft. TVRDKA FRANK SAKSER.

ROJAKI, NAROČATE SE NA "GLAS NARODA". NAJVEČJI SLOVENSKE DNEVNIK V ZDRUŽENIH DRŽAVAH.

VELIKA STAVKA PREMOGARJEV V KANSASU

ŠTIRI TISOČ PREMOGARJEV V KANSASU JE ZASTAVKALO RADI OBSODBE HOWATA. — ŠTIRIDESET NAPRAV PRIZADETIH. — KAKIH PRIČ SE POSLUŽUJEJO KAPITALISTI.

Pittsburg, Kan., 10. aprila. — Štiri tisoč premogarjev je zapustilo danes jutraj delo raditega, ker je bil včeraj vržen v ječo Aleksander Howat, predsednik, v družbi treh nadaljnjih uradnikov Kansas organizacije United Mine Workers of America. Ti štirje možje so bili poslani v ječo radi omalovaževanja sodišča, ker niso hoteli nastopiti pred sodiščem za industrijalne odnošaje v Kansasu, da pričajo glede delavskih zadreg.

Nekako štirideset rokov je bilo prizadetih vsled tega, ker niso hoteli iti premogarji na delo. Več kot dvanajst tisoč premogarjev je zaposlenih v tem okraju. Danes je bil plačilni dan in premogarji so delali le do popoldne.

P. H. Callery, pravni zastopnik premogarske organizacije, je rekel ganes, da ne bo storil nikakega koraka, da spravi Howata in njegove tovaršje iz ječe na temelju priziva ali habeas corpus postopanja.

Glas se, da se ne bo posvečalo nikake pozornosti stavki premogarjev od strani sodišča, ki nadaljuje s svojim zaslišavanjem.

Pri današnjem zaslišanju pred industrijalnim sodiščem je govoril Patrick Darrow, premogar, star 33 let, o delavskih razmerah v rovih.

Tekom preteklega julija, ko se je vršila stavka na centralnih poljih, je dobil Darrow povelje, ko se je vršila stavka na centralnih poljih, je dobil Darrow povelje, naj zapusti delo. Rekel je, da mu je dal to povelje Howat. Stavka je šla naprej od 16. julija preteklega leta pa do 1. januarja tekočega.

Kaj je bil vzrok te stavke? — je vprašal sodnik Reed.

Ne vem, — se je glasil odgovor.

Ali hočete s tem reči, da ste zapustili svoje redno delo od julija pa do januarja, ne da bi vedeli za vzrok?

Skušal sem ugotoviti ta vzrok, — je rekel Darrow, — a nisem nikdar mogel.

Koga ste vprašali?

Vprašal sem William O'Briena, predsednika naše unije. Rekel je, da ne ve. Vprašal sem Earl Draperja, tajnika. Tudi on mi je rekel, da tega ne ve.

Ali ste vprašali še kakega drugega?

Da. Šel sem k Aleksandru Howatu v tej zadevi.

In kaj vam je rekel?

Rekel mi je, da se tiče stavka nekaj kompenzacijskih slučajev.

Ali vam je pojasnil naravo teh slučajev ter vam povedal, koga se tičejo ti slučajji?

Ne, ničesar mi ni povedal glede tega.

Ali ste kedaj izvedeli za naravo slučajev in zakaj se stavka sploh vrši?

Ne, gospod. Vse kar vem, je to, da so mi rekli, naj zastavkam in zapustil sem delo. Moral sem ga pustiti. (To je bil posebno "tumpast" premogar in kapitalistični listi so seveda izbrali njegovo pričevanje, da pokažejo obstinstvu, kako stavkajo premogarji ne da bi vedeli zakaj; kako so slepo orodje v rokah svojih voditeljev. V resnici pa je stvar seveda popolnoma drugačna, kajti premogarji vedo proketo dobro, zakaj stavkajo, kadar v resnici stavkajo ter tudi niso nikako slepo orodje, ker imajo pravico glasovati, ali naj se vrši stavka ali ne. Kapitalistični listi lahko vodijo za nos take ljudi, ki prav nič ne vedo, kake razmere prevladujejo v tej industriji. Mi pa smo boljše poučeni in za to skrbje naši lastni rojaki-premogarji.)

BIKOBORBE NA ŠPANSKEM.

Madrid, Španija, 10. aprila. — Španka kraljica Viktorija je danes prisostvovala bikoborbi, pri kateri je toreador usmrtil štiri bika.

PRINC IZ WALES NA POTI V HONOLULU.

San Diego, Cal., 9. aprila. — Angleška bojna ladja "Renown" je odplula malo po šteti uri včeraj zvečer iz Coronado ter odvedla princeza iz Wales proti Honolulu, ki predstavlja naslednji del potovanja princeza iz Anglije v Avstralijo.

Prince Edvard je bil zelo zadovoljen s sprejemom, katerega je bil deležen tekom dva dni trajajočega obiska v tukajšnjem pristanišču.

ORGANIZACIJA LOJALISTOV V ANGLIJI.

London, Anglija, 9. aprila. — Daily Graphic pravi, da je postal položaj v južnem in zapadnem delu Irske tako resen, da niso lojalisti sklenili le organizirati svojo lastno obrambo, temveč tudi naprosili tudi pomoč angleških pristavev, da pomagajo pri tem novem gibanju.

Irski republikanci so pričeli soglasno z izjavo lista z organizirano kampanjo, ki pomenja praktično razporeševanje zemlje pod pretjnami nasilja in umora.

Premislite dobro, komu boste vročili denar za poslati v stari kraj ali pa za vožnje listke.

Sedaj živimo v času negotovosti in zlorabe, vsak skuša postati hitro bogat, ne glede na svojega bližnjega. Razni agentje in zakotni bankirji rastejo povsod, kakor gobe po dežju.

V teh časih se stavijo v denarnem prometu nepričakovane zapreke starim izkušnim in premožnim tvrdkam; kako bo pa malim neizkušnim začetnikom mogoče izpolniti svoje neutemeljene obljube, je veliko vprašanje.

Naše denarne pošiljatev se zadnji čas primeroma sedanjim razmeram v Evropi dovolj hitro in zanesljivo izplačujejo.

300 kron \$2.70
400 kron \$3.60
500 kron \$4.50
1,000 kron \$8.50
5,000 kron \$41.50
10,000 kron \$83.00

Označene cene so veljavne do dne, ko se nadomestijo z drugim. Denar nam pošlajte v najboljši po Domestic Postal Money Order ali pa po New York Bank Draft. TVRDKA FRANK SAKSER. Vstanovljena leta 1893.

"GLAS NARODA"

SLOVENSKI NAJAV
 Created and Published by
REVOLUTIONARY ORGANIZATION
 Incorporated

FRANK BARBER, President **LOUIS BENEDEK, Treasurer**

Place of Business of the Corporation and Address of Above Officers
 22 Cortlandt Street, Borough of Manhattan, New York City, N. Y.

"Glas Naroda" tiskava vseh naših in svetovnih pravitelj.

Na vsaki leto vseh naših in svetovnih pravitelj \$2.00
 Na vsaki leto vseh naših in svetovnih pravitelj \$2.00
 Na vsaki leto vseh naših in svetovnih pravitelj \$2.00

GLAS NARODA
 (Voice of the People)
 Published every day except Sundays and Holidays
 Subscription yearly \$2.00

Advertisements on application.

Special rates published in accordance with the provisions of the
 Second Order of the American Revolution, and no other conditions
 shall be made, but all rates shall be made in accordance with the
 provisions of the American Revolution.

GLAS NARODA
 22 Cortlandt Street, Borough of Manhattan, New York, N. Y.
 Telephone: Cortlandt 2875

Naj Nemci izbirajo.

Nemška vlada še vedno nastopa kot branilce pravice in resnice, prav kot da je bila Francija ona, ki je kršila določbe mirovne pogodbe. V kolikor je pač v stanni, skuša ta vlada predstavljati stari nemški narodni ponos ter tudi novega duha osvetoželjnosti. Drži se namreč stare ideje, da lahko Nemčija krši sklenjene dogovore kadarkoli se ji zdi to primerno in da je dejanje velike krivice, če se zahteva od nje, naj se drži sklenjenih dogovorov.

Medtem, ko čete, ki so pred kratkim skušale strmoglaviti Ebertovo vlado, opravljajo delo vlade v Ruhr okraju, so delavske organizacije, ki so rešile Eberta iz rok von Kappa in njegovih trabantov, predložile pet zahtev, ki predstavljajo boljše duha, na katerem počiva upanje za demilitarizirano Nemčijo ter za končno spravo med narodi.

Delavske unije zahtevajo, da se umakne čete iz nevtralnega ozemlja kot določeno v mirovni pogodbi; nikako nadaljnje napredovanje rednih čet v katerikoli smeri; nadomeščanje rednih čet v drugih okrajih z novo organiziranimi obrambnimi krdeli; kaznovanje nezanesljivih častnikov ter prekinjenje dobave živil za proti-revolucionarne čete. Konečno pa se zahteva, da se stavi na mesto čet, katere so organizirale delavske skupine, varnostno policijo.

Prva teh zahtev, namreč umaknenje rednih čet iz Ruhr okraja, je tudi zahteva Francozov. Nemške čete naj izpraznijo nevtralno ozemlje in francoske čete se bodo lahko umaknile iz Frankfurta in Darmstadtu. Še bolj važna pa je zahteva, tikajoča se proti-revolucionarnih junckerjev, ki so očitno v stanni igrati se z Ebertovo vlado, prav kot so bili tudi v času Kappove ustaje organizatorji in voditelji celega gibanja.

Če bo nemška vlada ugodila tem zahtevam, katere je stavila mogočna skupina nemškega naroda samega, bodo odšli Francozi nazaj na Ren in s tem bo tudi prišel konec cele mučne zadeve. Če bo nemška vlada odklonila te zahteve ter bo Ebert še nadalje opravljal delo Ludendorffa, potem je smatrati nemško revolucijo še za nedovršeno zadevo.

Amerikanci morajo razumeti, da so Nemci, na katere se lahko zanesemo in s katerimi bi bili v stanni sodelovati, stopili na stran Francozov v tem zadnjem sporu, dočim stoji za nemško vlado stari militaristični razred. Ameriki se ni treba dolgo pomisljati, na katero stran naj stopi v tem slučaju.

Separatizem v južni Afriki.

Odločenje od angleškega cesarstva je bila glavna točka v programu južno-afriške nacionalistične stranke pri zadnjih volitvah v marecu ter pri prvih, ki so se vršile lizza leta 1915 in ta stranka je pod vodstvom generala Hertzoga povečala število svojih članov v parlamentu, ki šteje 130 članov od 27 na 43. V prejšnjem parlamentu je imela južno-afriška stranka, kateri sta načelovala general Jan Kristijan Smuts in pokojni general Louis Botha, 54 članov, dočim ima ta stranka sedaj štirideset članov. Južno-afriška stranka ni baje nič bolj za Angleže, kot je nacionalistična, vendar pa se jo v splošnem opisuje kot "zmerno" in general Smuts je po mnenju številnih južnih Afričanov v svojem srečanju vedno neizpreobrnjen republikanec.

Unijonisti, ki so imeli štirideset sedežev ter jih imajo sedaj le še 25 hočejo razviti južno Afriko bolj na korist Anglije kot na korist dežele same in se temu upirajo pristaši generala Smutsa. V prvem boju je pridobila delavska stranka 21 sedež in v parlament so prišli tudi trije neodvisni. Če bo skušal general Smuts ustvariti koalicijo južno-afriške stranke, unijonistov in neodvisnih, bo imel večino štirih glasov, ki pa ni nikakva večina za uspešno vlado.

Vprašanje, za katero se zanimajo sedaj številni, pa je, če bodo nacionalisti ustrajali pri svojih zahtevah glede neodvisnosti po volitvah prav tako ostro kot so delali to tekom volitev in pred volitvami. Znano je, da ni njihov število tako veliko, da bi mogli dovesti do tako revolucionarnega koraka kot bi bil odpad od angleškega cesarstva ter se tudi glesni na temelju številnih vzgledov iz modernega časa, da "pride treznot obnemem z odgovornostjo".

Nacionalistično razpoloženje v deželi pa je tako mogočno, — kot je razvidno iz sporov iz Kapskega mesta, — da so celo družine razcepljene glede tega vprašanja, kar je gotovo preostanek starega boja, ki sega nazaj v čas, ko je leta 1814 Nizozemska odstopila Angliji Kapsko kolonijo. Glasovanje z nekimi londonskim poročevalcem je lahko umeti mikavnost — nacionalističnega veroizpovedanja za južne Afrikanec nizozemskega ali holandskega pokolenja, kajti nacionalisti pridigajo prostost plemenu, "ki je bilo slavno radi svoje ljubezni do lastne zastave, plemenu, ki goji prirojeno sovražstvo do Anglije in predvsem plemenu, kojeja večina je otočnjaškega duha, ki ni v stanni razumeti ali ceniti varstvene sile Anglije ali vrednosti njenih trgovskih prilik." Ta poročevalec, ki kaže v svojih izjavah, da je konservativen Anglež, čeprav se podpisuje Afrikanec, pravi nadalje:

— Neumno bi bilo pričakovati od Nizozemcev, ljubezen do Anglije kot take in na skoro enak način bi bilo neumno pričakovati, da bi ti Holandi znali ceniti predušnosti take zveze z Anglijo. General Hertzog je imel plastičen material na razpolago in njegova fanatična vera v ideale, katere si je ustvaril, mu je dala zgovornost in neumno energijo pri uspešanju doktrin, za katere se je zavzemal. Pomagali so mu številni Holandi ter nekateri angleški parlamentarci in publicisti. Ljudje opozarjajo s presenečenjem na dejstvo, da je vojna prosperiteta Južne Afrike le še povečala politično nezadovoljstvo.

— Proklamirajo, da Holandskih farmerjev ne ve ničesar o notranjih razmerah v drugih delih ter tudi ne razume, da je njihov lastna

prosperiteta nad vse značilna. Na ta način sta postane in narastek nacionalizma povsem enostavna in še bolj enostavna, če spoznate, da so Holandi mislili, da je končno prišla vsled zadržev, v katerih se nahaja Anglija. Očitno je, da more prebivalstvo pripraviti o varljivosti njegovih teorij le naravna izprememba politične misli ali pa eksperiment v samo-vladi.

Nacionalisti temelje svoje zahteve, tikajoče se neodvisnosti, na pravicah malih narodov kot sta jima dala izraza predsednik Wilson ter Lloyd George. Poročevalec pa je mnenja, da bi bile tozadevne zahteve bolj upravičene, če bi ne bil narod v splošnem za angleško nadvlado in če bi ne bil rekord nacionalistov tekom vojne tako proti-angleški, da je bil skoro pro-nemški.

Pročevalec pravi, da zahteva neodvisnost, katero že imajo razven v imenu in potem, ko so skozi štiri leta in pol storili vse, kar je bilo v njih moči, da preprečijo zmago istega naroda, katerega prosijo sedaj, naj ugodi njihovim željam. To naziranje je mogoče, logično z njih stališča. — pravi "Afrikanec", — a je skrajno nelogično s stališča Anglije.

Glede delavske stranke v Južni Afriki pravi poročevalec, da raste, da pa je njen narastek omejen vsled narave dežele ter konservativnosti holandskih farmerjev.

Dopisi

New York City.

Na velikonočno nedeljo sta se zaročila tukaj splošno priljubljeno gospod Frank Potocnik in gospodična Albina Hribar. Obadva sta nas že neštetokrat očarala z neprekosljivim nastopom na dramatičnem polju in v slovenski pesmi. Ne more se prehaliti, kako so stariši neutrudljivo stregli gostom. Miza se je šibila pod težo vsakovrstnih jedil in "home made" pižaj. Najsrčnejše čestitke!

Eden navzočih.

Lorain, Ohio.

Zima z vso svojo mrzlotjo je prilela jemati slovo, vsa narava postaja z vsakim dnem bolj živa. Ako je človek opazuje, mu vesela zabliske oči. Tudi mati je vesela, ko je zopet prišel enkrat čas, katerega si je vso zimo želela, in vesela je, ko bo zopet lahko odprla duri ter spustila ven svoje ljubše otroke pod toplo solneno oblo; in tudi sama si želi kakšnega razvedrila, ali sama ne ve, kje bi ga poiskala. Isto tako si tudi fantje in dekleta žele poštno zabavo, toda kje jo lažje dobiti, kot pri lepih slovenskih poskočnicah. Glas harmonike vsakemu spusti vso kri v noge, pa naj si bo star ali mlad. Pa tudi dramatične predstave blaže človeka.

Tega smo se Slovenci v naši naselbini zavedali ter smo ustanovili Slovenski čitalnični, perski in dramatični klub "Lipa". Torej, Slovenci in Slovenke, v soboto 17. aprila ob 7. uri zvečer priredijo klub "Lipa" veselo dvojezično igro "Trije ženi" v Kočesovi dvorani. Za nameček sledi pa še ples, kateri traja do 12. ure. Veselosti dobiček za ustanovitev slovenske knjižnice v naši naselbini.

Obenem naznanjam vsem, kateri še niso člani kluba "Lipa", da lahko postanejo. Pristopnine ni nobene, le vsak mesec se plača 25 centov mesečnine. Seje se vršijo vsako tretjo nedeljo zvečer ob 7. uri v prostorih rojaka A. Viranta. Prihodnja mesečna seja se vrši v nedeljo 18. aprila.

Slovenci in Slovenke, klub "Lipa" vas vabljudo vabi, da posetite igro in obenem pristopite v klub, da bomo tako bolj močni in delavni za procvit naše naselbine.

Z narodnim pozdravom

J. Brus, tajnik.

Wilburton, Okla.

Rojakom, katerih je že dosti delalo v wilburtonski okolici, bo znan rov št. 5. Tam se je 6. aprila dopoldne okoli 10. ure pripetila strašna nesreča. Vdria je voda iz staro št. 5 ter drvila navzdol po rovu, da bi človeka odneslo v globokine kot smet. K sreči se tam ni nikdo nahajal. Ko so vstranskih rovih vodo opazili, je moštvo zbežalo navzgor po raznovrstnih starih odprtinah ter se v eni uri rešilo vse moštvo, izvzemši treh. Pitt boss Mr. Tredo se je podal kot vrli rešilec nazaj še v nenapolnjene prostore iskat dva moža — ter tam našel smrt. Rešeno moštvo je dobilo še trupla nesrečnih na suhem, ker so dovolj visoko zbežali, tam se je pa plin razstrelil ter usmrtil nesrečne. Tako pod vodo ni ostalo nobenih človeških trupel. Ostali sta dve mudi, ki sta bili vprežene v težke vozove. Druge mule, ki so bile proste, so pa kljub strašnemu vrvenju vode navzdol zbežale v breg nasproti ter srečno ušle do vzdigala, kjer je bilo potem časa še dovolj, ker je dvigalo iz rova na najvišjem v rovu, ter danes se žival srečno obrača na pašniku.

Pa naj že bo z mudi kakor hoče, pojdimo nazaj k človeški godbi.

Po mestu se je strašna novica bliskovito nazlo raznesla, vse je drvelo k sahtu, kaj bo. Dvigalni stroj je bil pridno na delu ter odvažal moštvo na površje. Marsikatero solzno oko je opazovalo nestrpno, kdaj ugleda soproga, očeta, sina, brata, ljubčka itd. A k posebni sreči se je stvar še dovolj dobro pričakala. Prizor je bil najzalostnejši, ko je Mrs. Tredo izvedela, kaj je s soprogom. Padla je v nezavest, njeni sinovi so jo pa odnesli na avtomobil ter so jo odvedli na dom, da dobi zdravniško pomoč. Potem so truplo soproga spravili na dom.

Kar se pa tiče dela, se gre tu vsak dan na vso moč, toda ne vem, kdaj bomo dobili počitnice po par tednov kot drugod.

Na zgoraj omenjenem rovu pa že tudi imajo danes žival (sesalke), katera bo 500 galon vode spila v eni minuti, tako da bo baje rov suh v štirih tednih.

Jos. Alič, Box 617.

Srenjska zemljiška posest.

Oktoberska revolucije 1918 je v Nemški Avstriji zavela v socialni, gospodarskih in političnih ozirih mnogo golbokejšo brazdo, kakor se more to trditii o naših jugoslovanskih deželah. V mestih in na deželi je mahoma potmedla vse privilegije med staro šaro. V industrijskih krajih je delavstvo zadobilo politično moč v svoje roke in v podeželskih občinah je bila odpravljena volilna pravica po višini davkov. Tudi po mnogih vaseh je delavstvo zadobilo premoč, po drugod pa se zdi na prvi pogled, kakor da so stari občinski oblastniki odbržali še vedno vso moč v svojih rokah. Ali že se kaže, da temu ni tako. Celo v čisto kmetijskih okrajih se namreč dnevno jasneje kaže razkol kmetov v različne interesne skupine, kar ne pomenja ničesar drugega, kakor obnovitev onega precega starega vprašanja, kdo vse ima užitinske pravice na srenjski zemlji. Ta stara rana se je odprla vsled tega, ker so v mnogih občinah zadobili mali

kmetje premoč napram imovitejšim in so takoj ostro nastopili proti obstoječim servitutnim pravicam na srenjski posestvi. Zanimivo bo, če pogledamo, kje tiči pravzaprav vzrok vsega tega interesnega boja med kmeti. Da bo stvar umljiva, bo treba poseči precej daleč nazaj. Zemljiške razmere pri nas v Sloveniji so v toku časa zavzele iste oblike, kakor jih bomo opisali, vsled česar je gotovo, da se bodo sčasoma tudi pri nas naši poljedelci, ki imajo premalo ali pa le najmanjšino zemljo, skupno dvignili proti sedaj obstoječemu redu glede servitutnih pravic na srenjski posesti, ker jih uživajo le imoviti kmetje, meščani in sploh ljudje, ki so v to najmanj upravičeni.

V historičnem času se je privatna lastnina raztezala najprvo le na hišno posest in njive, med tem ko je skupnostna (srenjska) posest še nadalje obstala na gozdovih in pašnikih, ki so jih vsakdanji prosto izrabljali v zasebnih družinskih potrebah. Ta srenjska posest je bila potrebno izpopolnilo za poljedelca, da je svojo živino pošiljal na srenjske pašnike, da si je nasekal v srenjskem gozdu potrebnega lesa za kurjavo in popraviljanje svojega doma, ter da si je v teh ogzlovih nagrabil selje za živino itd. Kjer se je izvršila kolonizacija kmetov, se je izvršila večinoma na plemenitaki zemlji, t. j. zemlji posvetne kakor tudi cerkvene gospode. Ker pa je ta gosposka bila tujerodna, se je kolonizacija kmetov izvršila po tujem, splošnem lahko rečemo, po nemškem vzoru. In čeprav je pravi lastnik te zemlje bil plemenitaš, se je sčasoma vseeno razvila na naseljnikih zemlji nekaka drugoredna lastninska pravica kmetov in kmetijske naselbine, takozvanega srenja. Taka drugoredna ali podrejena "lastninska", ali rečimo dajši najemninska pravica je bila tudi dedna. Srenj takrat nikakor ni bil pojem, ki bi predstavljal to, kar pomeni danes občina, namreč javno-pravno upravno korporacijo, temveč predstavljal je zemljiško gospodarsko skupnost, družbo s skupnim zemljiščem, skupnimi gozdovi in pašniki.

Pravica užitinske srenjske zemlje je bila v tesni zvezi s pripadnostjo k "srenji". Samo kmetje s hišo in dvoriščem so bili člani srenje, samo ti so uživali srenjsko zemljo, zato pa so tudi sami nosili vsa bremena in stroške. Vsaki priseljenec, rokodelci, pomožni poljedelci delavci, tržni naseljenci itd. vsi ti niso dobili užitninskih pravic na srenjski zemlji. Seveda so se za take pravice vneti hudi boji in tuptati se je priseljenec posrečilo, da si končno izbil večje ali manjše, toda omejene užitinske pravice na srenjski zemlji.

Ko je ta boj divjal najhujše med kmeti in ostalim vaškim prebivalstvom, je posegla vmeš revolucija leta 1848. Sad te revolucije je bila oprostitve kmeta iz odvisnosti grajščaka, dalje zemljiška odveza in s tem izpremenitev obstoječe zemljiške ustave. Splošna reforma upravne državne ustave, ki se je v tem letu izvedla, je močno uplivala tudi na izpremenjeno agrarno ustavo. Provizorični občinski red od 17. marca 1849 je napravil iz dosedanje srenje, ki pe bila dosedaj zgolj gospodarskega značaja, moderno politično občino, ki je zbrala okoli sebe vse osebe v kraju kot pred stavitelje nove upravne korporacije. Vsi občani so bili sedaj pritegnjeni k temu, da nosijo stroške razširjenega občinskega upravnega delovanja. Novi zakon je nanovo porazdelil med občane dolžnost občinskih dajatev, brez uspešno pa iščemo v njem kake nove ureditve v pravicah občanov. Paragraf 22. določa samo, da imajo vsi občani pravico do srenjske zemlje "po obstoječih uredbah". Občinski red iz leta 1849 je dal samo možnost ustanovitve privilegijev za nekatere občane, ki uživajo posebne pravice, ki pa nimajo za to nobenih še posebnih, odgovarjajočih dolžnosti. Reakcija leta 1849 je zadovoljila revolucionarne velike in male kmete, ki se jih je najbolj bala, z zemljiško odvezo in jim je izročila kljub mnogostevilnim prošnjam manj imovitih občanov vso politično moč v občini, pa tudi vso srenjsko zemljo. Prehod te srenjske zemlje v roke kmetov in velikih kmetov se je izvršil skoro neopazeno; to pa v glavnem vsled tega, ker občinske dajatve sprva niso bile tako težke in so se v mnogih krajih šele polagoma vpeljale. Tako so torej imovitejši kmetje nemoteno še nadalje odbržali v svojih rokah srenjsko zemljo in so samo oni imeli na njej servitutne pravice.

Občinski red iz leta 1863 ni v tem oziru ničesar izpremenil. Določil je samo, da se dolžnost splošnih občinskih dajatev razširi na prav vse občane, ter da odloči občinski odbor, kdo ima pravico do užitinske srenjske zemlje in v koliki meri, v slučaju, da se užitnina ne izvršuje, ali je glede nje kakršenkoli spor.

Umljivo je, kako je o tem občinski odbor, v katerem so sedeli samo dobro sitirani kmetje, o tem odločal in odločil. Ti so kajpada servitutne pravice omenili

le nase, oziroma na zelo majhno število kmetov.

Pri prvem vključevanju v zemljiške knjige v letih sedemdeset je ta rop srenjske zemlje potom velikih kmetov postal zakonit. Pri tem se ni oziralo na nobene svoje-dobne okoliščine. Na ta način so ostali veliki kmetje in imovitejši občani edini upravičeni do užitnina na srenjskih zemljiščih, gozdovih in pjašnikih. V občinah si-ber, v katerih so imeli politično oblast manj imoviti sloji, manjši posestniki in obrtniki je bila srenjska zemlja proglašena za takozvano občinsko posest, na kateri občani nimajo nobenih užitninskih pravic, čije dohodki pa se stekajo v občinsko blagajno in se znižuje z njim občinske dajatve. Če so seveda v odborih sčasoma zadobili premoč imoviti kmetje, so si na zvit in goljufiv način s tožbo proti občini iztožili priznanje lastnine na srenjski zemlji. Občinski odbor, ki je obstojal ravno iz teh istih elementov, se namreč kratkoma ni udeleževal sodnijskih razprav in je tožitelju enostavno priznal lastninsko "pravico". Takih procesov je bilo zelo mnogo in o njih ni vedel izmed občanov nihče razen na tem zainteresiranih družin. Sodnija pa se je mogla sklicevati pri odločanju o tožbah le na pravne izjave občinskih zastopnikov; in ti ravno so bili oni, ki so bili intervirani na tem, da občina izgubi tožbo, blagor občine pa jim je deveta briga.

Dolga desetletja sem že pašnjejo v podeželskih občinah najimovitejši in najboljše situirani kmetje, ki izrabljajo vso občinsko oblast v svoje korist, ki mali kmetov, bajtarjev in poljskih delavcev sploh ne vpoštevaajo, in so, s kratka rečeno, le v škodo občini in občanom. Ti ljudje so odzveli malim poljedelcem, kajžarjem in bajtarjem najpotrebnejše dopolnilo njihovega gospodarstva in srenjsko užitnino, med tem ko sami, že itak imoviti, dobivajo iz srenjskih gozdov drva, pasejo na srenjskih pašnikih svojo živino itd., pridelke s svoje zemlje pa z dobičkom prodajo, malim kmetijam pa grozi polom. In v tem je v prvi vrsti iskati tudi vzroka konservativnosti dobro stoječega kmeta, ki je nasproten vsaki zdravi in res pravični agrarni reformi in je predvsem proti razlastitvi.

Pravična rešitev agrarne reforme pa je le mogoča od spodaj navzgor, nikdar pa je ne bodo pravično rešili veleposestniki in veliki gruntarji.

le nase, oziroma na zelo majhno število kmetov.

Pri prvem vključevanju v zemljiške knjige v letih sedemdeset je ta rop srenjske zemlje potom velikih kmetov postal zakonit. Pri tem se ni oziralo na nobene svoje-dobne okoliščine. Na ta način so ostali veliki kmetje in imovitejši občani edini upravičeni do užitnina na srenjskih zemljiščih, gozdovih in pjašnikih. V občinah si-ber, v katerih so imeli politično oblast manj imoviti sloji, manjši posestniki in obrtniki je bila srenjska zemlja proglašena za takozvano občinsko posest, na kateri občani nimajo nobenih užitninskih pravic, čije dohodki pa se stekajo v občinsko blagajno in se znižuje z njim občinske dajatve. Če so seveda v odborih sčasoma zadobili premoč imoviti kmetje, so si na zvit in goljufiv način s tožbo proti občini iztožili priznanje lastnine na srenjski zemlji. Občinski odbor, ki je obstojal ravno iz teh istih elementov, se namreč kratkoma ni udeleževal sodnijskih razprav in je tožitelju enostavno priznal lastninsko "pravico". Takih procesov je bilo zelo mnogo in o njih ni vedel izmed občanov nihče razen na tem zainteresiranih družin. Sodnija pa se je mogla sklicevati pri odločanju o tožbah le na pravne izjave občinskih zastopnikov; in ti ravno so bili oni, ki so bili intervirani na tem, da občina izgubi tožbo, blagor občine pa jim je deveta briga.

Dolga desetletja sem že pašnjejo v podeželskih občinah najimovitejši in najboljše situirani kmetje, ki izrabljajo vso občinsko oblast v svoje korist, ki mali kmetov, bajtarjev in poljskih delavcev sploh ne vpoštevaajo, in so, s kratka rečeno, le v škodo občini in občanom. Ti ljudje so odzveli malim poljedelcem, kajžarjem in bajtarjem najpotrebnejše dopolnilo njihovega gospodarstva in srenjsko užitnino, med tem ko sami, že itak imoviti, dobivajo iz srenjskih gozdov drva, pasejo na srenjskih pašnikih svojo živino itd., pridelke s svoje zemlje pa z dobičkom prodajo, malim kmetijam pa grozi polom. In v tem je v prvi vrsti iskati tudi vzroka konservativnosti dobro stoječega kmeta, ki je nasproten vsaki zdravi in res pravični agrarni reformi in je predvsem proti razlastitvi.

Pravična rešitev agrarne reforme pa je le mogoča od spodaj navzgor, nikdar pa je ne bodo pravično rešili veleposestniki in veliki gruntarji.

le nase, oziroma na zelo majhno število kmetov.

Pri prvem vključevanju v zemljiške knjige v letih sedemdeset je ta rop srenjske zemlje potom velikih kmetov postal zakonit. Pri tem se ni oziralo na nobene svoje-dobne okoliščine. Na ta način so ostali veliki kmetje in imovitejši občani edini upravičeni do užitnina na srenjskih zemljiščih, gozdovih in pjašnikih. V občinah si-ber, v katerih so imeli politično oblast manj imoviti sloji, manjši posestniki in obrtniki je bila srenjska zemlja proglašena za takozvano občinsko posest, na kateri občani nimajo nobenih užitninskih pravic, čije dohodki pa se stekajo v občinsko blagajno in se znižuje z njim občinske dajatve. Če so seveda v odborih sčasoma zadobili premoč imoviti kmetje, so si na zvit in goljufiv način s tožbo proti občini iztožili priznanje lastnine na srenjski zemlji. Občinski odbor, ki je obstojal ravno iz teh istih elementov, se namreč kratkoma ni udeleževal sodnijskih razprav in je tožitelju enostavno priznal lastninsko "pravico". Takih procesov je bilo zelo mnogo in o njih ni vedel izmed občanov nihče razen na tem zainteresiranih družin. Sodnija pa se je mogla sklicevati pri odločanju o tožbah le na pravne izjave občinskih zastopnikov; in ti ravno so bili oni, ki so bili intervirani na tem, da občina izgubi tožbo, blagor občine pa jim je deveta briga.

Dolga desetletja sem že pašnjejo v podeželskih občinah najimovitejši in najboljše situirani kmetje, ki izrabljajo vso občinsko oblast v svoje korist, ki mali kmetov, bajtarjev in poljskih delavcev sploh ne vpoštevaajo, in so, s kratka rečeno, le v škodo občini in občanom. Ti ljudje so odzveli malim poljedelcem, kajžarjem in bajtarjem najpotrebnejše dopolnilo njihovega gospodarstva in srenjsko užitnino, med tem ko sami, že itak imoviti, dobivajo iz srenjskih gozdov drva, pasejo na srenjskih pašnikih svojo živino itd., pridelke s svoje zemlje pa z dobičkom prodajo, malim kmetijam pa grozi polom. In v tem je v prvi vrsti iskati tudi vzroka konservativnosti dobro stoječega kmeta, ki je nasproten vsaki zdravi in res pravični agrarni reformi in je predvsem proti razlastitvi.

Pravična rešitev agrarne reforme pa je le mogoča od spodaj navzgor, nikdar pa je ne bodo pravično rešili veleposestniki in veliki gruntarji.

le nase, oziroma na zelo majhno število kmetov.

Pri prvem vključevanju v zemljiške knjige v letih sedemdeset je ta rop srenjske zemlje potom velikih kmetov postal zakonit. Pri tem se ni oziralo na nobene svoje-dobne okoliščine. Na ta način so ostali veliki kmetje in imovitejši občani edini upravičeni do užitnina na srenjskih zemljiščih, gozdovih in pjašnikih. V občinah si-ber, v katerih so imeli politično oblast manj imoviti sloji, manjši posestniki in obrtniki je bila srenjska zemlja proglašena za takozvano občinsko posest, na kateri občani nimajo nobenih užitninskih pravic, čije dohodki pa se stekajo v občinsko blagajno in se znižuje z njim občinske dajatve. Če so seveda v odborih sčasoma zadobili premoč imoviti kmetje, so si na zvit in goljufiv način s tožbo proti občini iztožili priznanje lastnine na srenjski zemlji. Občinski odbor, ki je obstojal ravno iz teh istih elementov, se namreč kratkoma ni udeleževal sodnijskih razprav in je tožitelju enostavno priznal lastninsko "pravico". Takih procesov je bilo zelo mnogo in o njih ni vedel izmed občanov nihče razen na tem zainteresiranih družin. Sodnija pa se je mogla sklicevati pri odločanju o tožbah le na pravne izjave občinskih zastopnikov; in ti ravno so bili oni, ki so bili intervirani na tem, da občina izgubi tožbo, blagor občine pa jim je deveta briga.

Dolga desetletja sem že pašnjejo v podeželskih občinah najimovitejši in najboljše situirani kmetje, ki izrabljajo vso občinsko oblast v svoje korist, ki mali kmetov, bajtarjev in poljskih delavcev sploh ne vpoštevaajo, in so, s kratka rečeno, le v škodo občini in občanom. Ti ljudje so odzveli malim poljedelcem, kajžarjem in bajtarjem najpotrebnejše dopolnilo njihovega gospodarstva in srenjsko užitnino, med tem ko sami, že itak imoviti, dobivajo iz srenjskih gozdov drva, pasejo na srenjskih pašnikih svojo živino itd., pridelke s svoje zemlje pa z dobičkom prodajo, malim kmetijam pa grozi polom. In v tem je v prvi vrsti iskati tudi vzroka konservativnosti dobro stoječega kmeta, ki je nasproten vsaki zdravi in res pravični agrarni reformi in je predvsem proti razlastitvi.

Pravična rešitev agrarne reforme pa je le mogoča od spodaj navzgor, nikdar pa je ne bodo pravično rešili veleposestniki in veliki gruntarji.

le nase, oziroma na zelo majhno število kmetov.

Pri prvem vključevanju v zemljiške knjige v letih sedemdeset je ta rop srenjske zemlje potom velikih kmetov postal zakonit. Pri tem se ni oziralo na nobene svoje-dobne okoliščine. Na ta način so ostali veliki kmetje in imovitejši občani edini upravičeni do užitnina na srenjskih zemljiščih, gozdovih in pjašnikih. V občinah si-ber, v katerih so imeli politično oblast manj imoviti sloji, manjši posestniki in obrtniki je bila srenjska zemlja proglašena za takozvano občinsko posest, na kateri občani nimajo nobenih užitninskih pravic, čije dohodki pa se stekajo v občinsko blagajno in se znižuje z njim občinske dajatve. Če so seveda v odborih sčasoma zadobili premoč imoviti kmetje, so si na zvit in goljufiv način s tožbo proti občini iztožili priznanje lastnine na srenjski zemlji. Občinski odbor, ki je obstojal ravno iz teh istih elementov, se namreč kratkoma ni udeleževal sodnijskih razprav in je tožitelju enostavno priznal lastninsko "pravico". Takih procesov je bilo zelo mnogo in o njih ni vedel izmed občanov nihče razen na tem zainteresiranih družin. Sodnija pa se je mogla sklicevati pri odločanju o tožbah le na pravne izjave občinskih zastopnikov; in ti ravno so bili oni, ki so bili intervirani na tem, da občina izgubi tožbo, blagor občine pa jim je deveta briga.

Dolga desetletja sem že pašnjejo v podeželskih občinah najimovitejši in najboljše situirani kmetje, ki izrabljajo vso občinsko oblast v svoje korist, ki mali kmetov, bajtarjev in poljskih delavcev sploh ne vpoštevaajo, in so, s kratka rečeno, le v škodo občini in občanom. Ti ljudje so odzveli malim poljedelcem, kajžarjem in bajtarjem najpotrebnejše dopolnilo njihovega gospodarstva in srenjsko užitnino, med tem ko sami, že itak imoviti, dobivajo iz srenjskih gozdov drva, pasejo na srenjskih pašnikih svojo živino itd., pridelke s svoje zemlje pa z dobičkom prodajo, malim kmetijam pa grozi polom. In v tem je v prvi vrsti iskati tudi vzroka konservativnosti dobro stoječega kmeta, ki je nasproten vsaki zdravi in res pravični agrarni reformi in je predvsem proti razlastitvi.

Pravična rešitev agrarne reforme pa je le mogoča od spodaj navzgor, nikdar pa je ne bodo pravično rešili veleposestniki in veliki gruntarji.

le nase, oziroma na zelo majhno število kmetov.

Pri prvem vključevanju v zemljiške knjige v letih sedemdeset je ta rop srenjske zemlje potom velikih kmetov postal zakonit. Pri tem se ni oziralo na nobene svoje-dobne okoliščine. Na ta način so ostali veliki kmetje in imovitejši občani edini upravičeni do užitnina na srenjskih zemljiščih, gozdovih in pjašnikih. V občinah si-ber, v katerih so imeli politično oblast manj imoviti sloji, manjši posestniki in obrtniki je bila srenjska zemlja proglašena za takozvano občinsko posest, na kateri občani nimajo nobenih užitninskih pravic, čije dohodki pa se stekajo v občinsko blagajno in se znižuje z njim občinske dajatve. Če so seveda v odborih sčasoma zadobili premoč imoviti kmetje, so si na zvit in goljufiv način s tožbo proti občini iztožili priznanje lastnine na srenjski zemlji. Občinski odbor, ki je obstojal ravno iz teh istih elementov, se namreč kratkoma ni udeleževal sodnijskih razprav in je tožitelju enostavno priznal lastninsko "pravico". Takih procesov je bilo zelo mnogo in o njih ni vedel izmed občanov nihče razen na tem zainteresiranih družin. Sodnija pa se je mogla sklicevati pri odločanju o tožbah le na pravne izjave občinskih zastopnikov; in ti ravno so bili oni, ki so bili intervirani na tem, da občina izgubi tožbo, blagor občine pa jim je deveta briga.

Dolga desetletja sem že pašnjejo v podeželskih občinah najimovitejši in najboljše situirani kmetje, ki izrabljajo vso občinsko oblast v svoje korist, ki mali kmetov, bajtarjev in poljskih delavcev sploh ne vpoštevaajo, in so, s kratka rečeno, le v škodo občini in občanom. Ti ljudje so odzveli malim poljedelcem, kajžarjem in bajtarjem najpotrebnejše dopolnilo njihovega gospodarstva in srenjsko užitnino, med tem ko sami, že itak imoviti, dobivajo iz srenjskih gozdov drva, pasejo na srenjskih pašnikih svojo živino itd., pridelke s svoje zemlje pa z dobičkom

Ko je razpadala Avstrija...

Poročilo o slovenski špionažni službi, ki je veliko pripomogla k razpadu dvojne monarhije.

Prvi sestanki.

Leta 1914. je vladala "težka roka" in zapirali so kar vse vprek pa konfirali, internirali, aretirali itd. Ljubljanski Skubl, goriški Casapierola, tržaški Manussi, celjski Ambroseth itd. so slavili svoje orgije, ječe v Gradcu, Mariboru, pri sv. Justu, v ulici Tigor, na Gradu in pri raznih deželnih sodiščih so se napolnile z razno "protidržavno sodrugo". Tu je bilo ne na stotine, ampak na tisoče Slovencev, pa tudi mnogo Črnogorcev, Albancev, Lahov, Židov, Poljakov in Rusinov. Večina njih je bila nedolžna in se je šele v zaporu nazvala "subreozivnega".

Kljub pritisku od strani politične in vojaške oblasti se je vendar že leta 1915 pred početkom vojne z Italijo zbralo v Trstu nekaj politikov, da se razgovore, kaj naj se ukrene v ožgedel prečični vojni z Italijo. Sredi aprila so se zbrali v Narodnem domu tržaškem, v čitalniški dvorani, gg. dr. Gregorin, dr. Rybář, dr. Gregor Žerjav, dr. Abram, dr. Fran Novak, dr. Trinajstić, dr. Bregigar, dr. Boroković, dr. Pavelič in še nekaj drugih politikov, na katere se ne spominjam, ki so konstatirali, da so slovenski interesi v emigraciji premalo zastopani in da je v interesu zlasti primorskih Slovencev, da dobe izrecno pooblaščen zastopstvo v inozemstvu. Zato se je sklenilo, da zastopaj v inozemstvu dr. Gustav Gregorin izrecno primorske Slovence, dr. Vinko Trinajstić Istro, in da se imata oba nemudoma podati v inozemstvo. To se je tudi takoj izvršilo na veliko zadoščenje vseh narodnih krogov doma in na največjo nevoljo policije in armadnega poveljstva.

Dr. Gustav Gregorin je odšel torej po sporazumu in na nasvet imenovanik, in je na ta način funkcional kot predstavnik samozvanih zastopnikov revolucionarnega javnega mnenja, ki se je baš pričelo oblikovati. Poleg aginlega in idealnega dr. Vošnjaka je dr. Gregorin še posebej zastopal sam Trst.

Njegov odhod in razgovori, ki so se vršili poprej, so bili prvi čin v pričetku organizaciji, ki bi imela nalogo delovati v smislu irendentične jugoslovanske politike proti Avstriji zunaj in znotraj njenih mej. Na tem sestanku se je dogovorilo, da se bo sistematski ruvalo proti Avstriji potom časopisja, širjenja defetističnih vest in propagande, in da se prične propagirati ideja nove države. Začetki ali zametki ideje nacjonalizma v tem državnem smislu spadajo v dobo dela "goriškega kroga", v taksem okvirju in v svrhu ureditve je pa idejo direktne akcije sprožil in jej dal prvo konkretno obliko glavni vodja protiaustrijske agitacije pri Slovencih v notranjosti Avstrije bivši predsednik ljubljanske deželne vlade dr. Gregor Žerjav.

O politični strani tega delovanja bomo poročali v enem poznejših poglavjih tega spominov. V prvih poglavjih hočemo očrtati v glavnih obrisih in dogodkih organizirano direktno akcijo.

Zalibog se ta akcija ni mogla pričeti uspešneje tako po tržaškem sestanku, maja 1915, ampak šele skoraj četi dve leti kasneje, ker je bil dr. Žerjav kmalu po tem sestanku aretiran in mu je bilo tako onemogočeno na-

daljevati iz opisanih pričetkov. Po tržaškem sestanku in pred izbruhom laške vojne je namreč dr. Žerjav stal v neprestani pismeni zvezi z inozemstvom potom zaupnikov, ki so prenašali korespondenco čez laško mejo v Švice. Potem, ko je vojna leta 1915 izbruhnila, je seveda bilo sila težko operirati iz Trsta. Vendar so se prihajale vesti od zunaj in se takoj razširile po Trstu, in tudi časopisje inozemstva je prinašalo točne podatke o stanju pri nas. Tako je policija postala pozorna in je s silno vneto iskala vire te informacijske službe. Vrh tega so avstrijski konfidenti pošiljali svariila iz Amerike in iz Geneve (Ženeve) v Švice, — ta svariila je vredno priobčevala frankovska "Hrvatska" v Zagrebu in Sekundiral je je ljubljanski "Slovenec". Končno je julija 1915 "Hrvatska" dobila dopis od konfidenta iz Švice, o katerem je v Žerjavovem aktu izrecno rečeno, da je hrvatski katoliški duhovnik, frankovec. Končno so ta poročila ne samo pokazala sled v Trst, marveč so izrecno izrekla sumnjo, da so vsi naši delavci v emigraciji, kakor Vošnjak, Gregorin, Jedlowski, Marjanović itd. iz gotovega primorskega krožka ali vsaj iz njemu blizu stoječe skupine. — Kljub temu, da ni ob najbolj napeti pozornosti tržaška policija nikdar dognala, da je izrecnem nalogo poizvedovalnega oddelka vojne komande in ob sodelovanju ljubljanskega Skubla posebna komisija napravila pri dr. Žerjavu hišno preiskavo, našla koncept nekega letaka na tržaške Slovence za slučaj prihoda Lahov (ki ga pa ni on napisal) in neki ključ za šifre. Položaj je postal opasen. Vendar so vsa ostala poizvedovanja ostala brezuspešna. Noben strokovnjak ni znal ključa pravilno razšifrirati, nasprotno, ali so obtoženemu dr. Žerjavu "na lim" in nazadnje verjeli, da pomeni zanje kljub posesti ključa nečitljiv stavek v edinem zaplenjenem šifriranem pismu — "naš spas je le Beč (Dunaj)!" — kakor je obtožence trdil v spretni svoji obrambi. Obtoženceva pot je potem peljala v via Tigor, v šentpetrsko vojašnico, v inkvizitivno bolnico, in ker vojaška sodna preiskava ni mogla nič dognati, v tujino v konfinciacijo, od tam končno k vojakom. Ves ta križev pot, ki je končal s superarbitracijo in spretno izvedenim "embusguement"-om (prikritjem), je trajal do konca leta 1916. Med tem letom se je bilo v notranjosti še mnogo spreminilo. Leto 1916, samo je bilo glede važnih dogodkov nekako "mrtvo", brez velikih "zmag", potrpežljivost je popuščala, narodni elementi so se začeli gibati in v letu 1916, so po raznih krajih, bolnicah, pisarnah in kompanijah raztreseni zarotniki mogli prirediti iznova misli na akcijo, predvsem pa na medsebojno iskancija, v sestanke, posvetovanja, razgovore, načrte. V časopisju so se pričele pojavljati redke novice, ki so dišale po protiaustriju. Akcija, v Trstu prekinjena, se je naenkrat obnovila in postala dalekosežna, odkar se je vršil drug sestanek, to pot v Gradcu. Imena in sklepi se bodo objavili ob drugi priliki. Ta sestanek je dal pečat pisanju novinstva v prihodnjih letih, navezal je stike zarotnikov z drugimi politikimi in položil temelje za možnost akcije, ki jo opišemo v prihodnjem člančku.

Neizmerna dragocenost.

V nekem dumajskem listu ponuja nekdo železno poniklano posteljo, v kateri je (kakor je dokazano) spal bivši avstrijski cesar, ko je bil na laški fronti. Medtem, ko so tisoči preivali kral in umirali, je cesar sladko spal v omenjeni postelji. Prodajalec je pripravljen dokazati, da je cesar Karl v omenjeni postelji v istini spal. Da je spal, ko so vojaki umirali, ni treba posebej dokazovati.

Koniec druge internacionale.

Strankin zbor francoskih socialistov, ki se je otvoril dne 25. februarja in je bil zaključen dne 2. marca v Strassburgu, je z ogromno večino glasov sklenil izstopiti iz druge bruseljske internacionale. Istočasno pa je bil tudi z dvetretjinsko večino odklonjen predlog za vstop v tretjo moskovsko internacionalo. Ravno tako torej, kakor nemški neodvisni socialisti in švicarska socijalna demokracija, odklanja tudi večina francoskih sodrugov pripadnost k bruseljski internacionali, odreka pa se tudi moskovski komunistični centrali. Vse te stranke zahtevajo, da se združitve vseh živih moči internacionalega proletarijata izvrši na popolnoma novi podlagi. Druga internacionala bo s tem prenehala. Ruski boljševiki in italijanski socialisti so jo že preje zapustili, nemški neodvisni in Francozi pa so se ji sedaj prav tako odpovedali. Od večjih delavskih strank se prištevajo k njej samo še angleška Labour Party in nemški večinski socialisti. Druga internacionala nima torej v sebi več moči, da bi združila proletare vseh dežel. Zopetna vpostavitve internacionale bo morala temeljiti na povsem novi podlagi.

Druga internacionala je bila ustanovljena leta 1889 v Parizu. Ko se je razšla prva, Marksova internacionala, je proletarijat bil dolgih 15 l. brez internacionalne združitve; šele znameniti internacionalni kongres, ki se je zbral ob stoletnici navala na bastiljo v Parizu, je iznova internacionalno združil proletare vseh dežel. Prvo delo te nove internacionale je bil sklep, izdati 1. maja 1890 internacionalni proglas za osemurni delavnik. Tako je postal prvi maj bojevni dan in praznik delavskega razreda; in cilj, ki si ga je postavil prvi sklep druge internacionale, je danes, po tridesetletnem boju povsod dosežen. Potom mednarodnega praznovanja prvega maja se je misel narodne solidarnosti proletarijata močno utrdila v srei vseh proletarcev. Druga internacionala je nadalje na mnogih kongresih začrtala: estre meje pred socializmom in anarhizmom. Pojasnila je odnose političnih delavskih strank do strokovnik in združnih organizacij, ter postavila pravila proletarske taktike. Mnogi izmed teh kongresov je postal historično važen: takó n. pr. amsterdamski kongres, ki je združil pripravljajoče se frakcije francoskega socializma, ter bazeljski, ki je bil zadnje, najmogočnejše svariilo proletarijata pred pretečo svetovno vojno. Pod vodstvom slavilnih mož, kakor Avgusta Bebla, Viljema Liebknehta, Viktorja Adlerja, Jauresa, Vaillanta in Lafargue-a, Keir Hardie-a in Plechanova je druga internacionala vstvarila epoho razvoja, organizacije in napredka proletarijata. To je njena velika, neizbrisna zasluga. Seme je bilo vsejano.

Nemško-francoska vojna leta 1870 in 1871 je zrušila prvo internacionalo. Drugo internacionalo pa je udušila svetovna vojna, ki je nahujskala proletarijat proti proletarijatu in potrgala vezi mednarodne solidarnosti. V ožgedel sovražna med narodi, ki ga je izumetničila svetovna vojna, so se izjalovili vsi poizkusi vzdržati drugo internacionalo pri življenju. Z duem, ko se je razbil stockholmski kongres, je postalo jasno, da je druga internacionala mrtva. Vojna pa je rodila tudi revolucijo, ojačila je socializem povsod v ogromni meri, ter postavila delavski razred pred nove velike probleme. Na te probleme danes posamezne socialistične stranke različno odgovarjajo; vsaka po strukturi svoje dežele, po razvojni zrelosti svoje nacije in tradicijah svojih mas. Sporedno z zunanjim rastjo socializma se javlja duševna in taktična diferenciacija, ki se najbolj kaže v ostrih bojih med proletarskimi strankami. Zunanji okvir druge internacionale je postal za socializem preozek. Razbila ga jeo jačena moč delavskega razreda.

Druga internacionala je bila pod nemškimi vodstvom: njena zgodovina zmage nemškega, Marksovega socializma nad francoskim blankizmom in brusizmom, nad angleškim samo-strokovničarstvom in ruskim "ljudskim političarstvom". Poraz Nemčije v vojni in proletarijata v nemški revoluciji je prenesel težiče delavskega gibanja na eni strani v Rusijo, na drugi pa v Anglijo. Ruski boljševizem in angleška Labour Party sta danes največji sili internacionalnega delavskega gibanja. Ruski boljševizem je demokratično zavrgel in je vstvaril nov, diktatoričen, vojni tip socializma; okoli njega se zbirajo njemu sorodne skupine vseh različnih dežel k tretji internacionali. Tretja internacionala pa vseh živih sil socializma ne bo mogla v resnici združiti, kajti angleška Labour Party, v svojem bistvu demokratična, reformistična in pacifistična, odklanja metode sovjetske diktature. In kaj bi bila danes internacionala, kateri ne bi pripadala velika, naglo rastoča angleška delavska stranka, politično najmočnejša in gospodarsko najrazvitejša dežel. Tako kakor ne more biti tretja, tudi druga internacionala ne more biti organ proletarcev vseh dežel; kaj bi bilo namreč is internacionalne, v kateri ne bi bil zastopan revolucionarni proletarijat sovjetske Rusije? Prava internacionala je nemogoča tako brez Angležev, kakor brez Rusov. Nova internacionala mora nastati le na povsem novi podlagi. V sled tega je pomenil poizkus oživotvoriti zopet drugo internacionalo kot nekako protimoskovsko internacionalo nevarnost za vpostavo prave internacionalne. Nameravani kongres v Ženevi je preložen, čezmoraže odklonjen. Preteklost je za nami in treba bo iti po novih potih.

Italijanski glas o Reki.

Medtem, ko večina italijanskega časopisja vztraja na stališču, da je ministrski predsednik Nitti ustvaril za Italijo zelo ugoden položaj s tem, da si je zagotovil pomoč Anglije in Francije, in da tega položaja ne more veliko izpremeniti niti Wilsonovo posredovanje, se postavljajo nekateri listi na povsem nasprotno stališče, to je dvomijo o odkritosrčnosti angleške in francoske pomoči, ne omalovažujejo pomena Wilsonovega koraka, očitajo Nittiju iste napake in isto nesposobnost kakor njegovim predhodnikom in pripravljajo javnost na zopetni neuspeh italijanske politike.

"Resto del Carlo" je priobčil članek Artura Labriole, ki vsebuje nekatera priznanja, kateri se doslej niso mogla izslediti v italijanskem časopisju. Članek ugotavlja, da se pariška konferenca ni držala pri reševanju evropskih vprašanj narodnostnih načel, in da se Italija, ki je anektirala zaradi gotovih državnih potreb zlasti nemške kraje na severu in precej (?) homegepe slovaške kraje na vzhodu, ne more sklicevati na narodnostna načela pri svojih zahtevah po Reki. Nitti je izjavil, da je reško vprašanje "majhno sentimentalno vprašanje". Vsak pa razume, da niso ne Wilson, ne Lloyd George, ne Francozi pripravljani na žrtve, ki so v navzkrižju s koristmi drugih, a pri Francozih in Angležih tudi v navzkrižju z njihovo protitalijansko politiko na Balkanu. Nitti je tudi izjavil, da je Jadransko morje skupno morje Italijanov in Jugoslovancev. Če mora Jadransko morje torej biti skupno morje obalnih narodov, je treba imeti pogum in priti do edino mogočnega sklepa, to je, da se mora dati Reka Jugoslovancev, ker je Reka sedaj edina jadranska luka, ki odgovarja z vojaškega in trgovinskega stališča jugoslovanskim jadranskim zahtevam. Jugoslovanci imajo torej popolnoma pravo, ko pravijo, da Jugoslavija ne naredi velikega greha, če si prikopri 40.000 Italijanov, če si je Italija mogla priklopiti 600.000 Jugoslovancev.

Članek govori nadalje o zadnjem zavezniskem načrtu in londonski pogodbi ter ugotavlja, da Wilsonovo posredovanje pomo-

A d a.

Ivan Cankar.

Njeni okrogli, rjavi prstki so drsali po strunah; na lahko upognjeni glavi so se časih stresli mogočni temni lasje, lesketajoči se, kakor goževa koža v solne; iz emih očij so se dvigale zlato zelene iskre, potapljale se in trepetale, kakor jutranji žarki za gardinami; polni, rjavi, obraz z majhnim rimskim noskom in debelimi, razpokanimi ustni se je svetil v umazani svetlobi.

"Pij, ljubica moja!... Nagni se k meni, Ada in poljubi me! — Kako imaš razbeljena ustna..."

Naslonila je glavo na njegovo ramo in se mu veselo zasmejala v obraz, da sta se zalesketali dve vrsti drobnih belih zob. Močna, zrljava desnica se mu je tresla, ko jo je objemal krog pasu. Na čelu in senčih so mu stale potne kaplje, oči pa so gledale pijano in motno na njena okrogla lica, na polne, nemirne prsi, pokrite s koralami in svetlimi tolarji, ali pa so se ozirle za hip nemirno in temno po tovariših in glasnih pivcih, ki so sedeli krog drugih miz, krohotali se, razsajali in polivali vino, da se je odtakalo v širokih curkih na tla.

"Tone, ne bodi nenumen in pušti to žensko! S ciganko se vendar ne boš..."

Govornik je skočil v stran in nagnil glavo; pivo se je razkropilo po mizah, vrček pa se je razbil ob steni na sto koscev.

"Tukaj imaš ciganko, vrag! Brigaj se za svojo puenco!"

Tu pa tam se je kdo ozrl in se našinehnil. Oglasil se ni nihče. Tonetova široka, silna postava pa se je krčila in tresla od razburjenosti. Njegov prijatelj se je stiskal v kot in gledal pod mizo.

"Ne bodi užaljena, ljubica!" je govoril Tone. — "Glej, jaz te imam rajši, kakor svoje prijatelje, rajši kakor očeta in mater; kdor se te upa dotaniti samo z besedo, ubijem ga!"

Ona se je smejala tako veselo in sladko, kakor bi ji pravil najkratkočasnejše stvari; njeni prstki so zdrknili zdaj po zdaj po citrah, da je zatrepetal po sobi globok, zategnjen glas. Nji nasproti je sedel sključen, suh cigan s poltlačetrajm, zelenim klobukom na glavi. V temnem obrazu, podobnem kočku sesušene ilovice, je mežikavo dvoje drobnih, zelenih očesec.

"Ti ljubček moj, in kaj poreče tvoja dekle?" je šepetala, pobožala ga po licu, njemu pa se je zdelo, kakor bi se ga dotaknila z žarečim železom, in mrzaj ga je spreletel po hrbtu.

"Ne govori, jaz poznam samo tebe."

Govoril je veliko, hitro in čisto drugače, kakor je čutil. Zdelo se mu je, da slihi poleg sebe bedaste, dolgočasne besede v popolnoma tujem, neznanem glasu. Kri mu je plula v prsih in po žilah, da se mu je roka stresala, kadar jo je položil na mizo; in vendar se je čutil slabega in onemoglega. Ves večer se ni vprašal, kaj poredko ljudje in njegov oče in vsa vas; niti ni hotel opaziti kako gledajo nanj s prikritim smehom in začudenjem. Bilo mu je, kakor bi zagazil v globoko vodo, iz katere se ne more in noče več rešiti; gorki valovi mu pluskajo ob telesu; kakor gole, mehke roke ga božajo in objemljejo; razkošno in sladko mu je v prsih, da mu roko omahujejo, da se mu šibinjo kolena in pred očmi se vrti in ziblje megleno obrežje.

Stisnil jo je k sebi.

"Ada, svoj dom pustim, svojo mater in svojo ljubico in pojdem s teboj, kamor hočeš. Vse, kar imam, ti dam, svoje premoženje, svoje življenje in svojo dušo, samo ljubi me, Ada!"

Suhi cigan je zaigral na vijolini. Ada pa je zapela z visokim, njena ne samo padec politike, ki temelji na udejetosti londonske pogodbe, temveč tudi načrta od 20. januarja, ki ne utemeljuje pravnikarske politike, ker znači spor med Italijo in Jugoslavijo!"

Članek zaključuje — kar nas pa ob tej priliki ne zanima toliko — z navajanjem napak italijanske politike, ki da je na poti, da izgubi diplomatsko vojno:

Sestra vseh zatiranih.

Ko bo Italija vstala, bo vstala v imenu nacie; vstala bo kot sestra vseh zatiranih narodov, ki imajo, kot ona, pravico, da postanejo nacija.

(Gius. Mazzini: Lettere slave)

Italija ima v borbi, ki jo bijemo z njo za Adrijo, marsikako prednost pred nami. Predvsem to, da že skozi sedemdeset let dosledno naslednje svoj narodni program in da je vse ljudstvo potom vzgoje znala prepoznati z donnevo o naravnih mejah združene Italije. In vendar je globoka razlika med Mlado Italijo med domovino velikega bojevnika Mazzinija in med državo, ki hoče nas sedaj prisiliti k tlom. Mlada Italija je vstala v imenu nacie, da ima vsak narod pravico vladati se sam v lastni državi. Nittijeva Italija gazi to načelo, zapostavlja ga je gospodarskim koristim, ki niso toliko koristni italijanskega ljudstva, ampak bolj koristni agrarnega in industrijalnega kapitala. Toda ne varajmo se z upom, da je italijanskemu ljudstvu vseeno, čigava bo Adrija. Saj se celo italijanska socijalna demokracija, ki ni vezana po nacionalističnih tradicijah, ne upa jasno in odločno nastopiti proti italijanskim zahtevam po Gorici, Trstu, Istri in Reki. Gotovi smemo biti, da bomo imeli v jadranskem vprašanju proti sebi jedro italijanskega naroda; na hiter in korenit preobrat v njegovem mišljenju ne moramo računati. Tudi je zelo zaivno upanje, da izbahne v kratkem v Italiji socijalna revolucija, ki bi z enim mahom preskrla jadranski voz. Treba je pogledati resnici v oči, vrčti od sebe vse varave upe, ki samo ohranjajo delavost in si povedati: To bomo imeli, kar bomo sami ustvarili! Mazzinijeva Italija, ki je vstala v imenu nacie, da je sestra vseh zatiranih, ni več, računati moramo z Italijo, ki jo duševno vodita D'Annunzio in Nitti.

Mi ne moremo odstopiti od svoje upravičene zahteve, da je Sreča tista črta, ki so jo narava, zgodovina in živa telesa naših obmejnih bratov potegnili med jugoslovanskim in italijanskim narodom. Če bi to storili, bi bilo to ne samo izdajstvo nacie, privoliti v svojo gospodarsko smrt. Brez Adrije nam ni živeti. Vprašanje je, kako bomo prišli do svojih pravic. Le tedaj, če gospodarsko in kulturno ojačimo svoje postojanke ob Adriji in če ustvarimo iz Jugoslavije zdravo in močno državo, ki bo opora rojakom onstran meje. Ne želimo krvi in ne vojne. Slep je, kdor ni videl, kako ogromne vrednote so izgubile v plamenih svetovnega požara, gluh je, ki ni vztrepetal, ko je zadenela pesem vojne. A eno hočemo in moramo hoteti vsi, ki smo seme izkrvavelega naroda: Ojačiti moramo kulturno in gospodarsko svoje ljudi onstran mej in ustvariti iz zasedenega ozemlja sklenjeno celoto, ki je noben vihar ne bo mogel omarjati.

Mogoče bo potem propadla sedanja, do dna sebična Italija, mogoče bo zopet zaplaval nad to solnčno zemljo duh onega Mazzinija, ki je napovedal: "In če bi danes vstala Italija v imenu vseh narodov, ki hrepene po združitvi v nacijo, bi vstala borec se in zmagovalci, toda pri vsaki zmagi ponujajoč pakt poštenega miru in svobode onim, ki sostran Alp še sovražniki, zamorejo postati prijatelji onstran naših mej..." Tudi to je mogoče in mi bi pozdravljali to uro. Danes pa, ko je "sestra vseh zatiranih", Mazzinijeva Italija, v grobu, — danes velja, klie: Vsi možje na krov!

lepim glasom, zatisnila oči in zidudno, oh, tako nepopolnivo slabo mu je, da se mora nekoliko v travo vleči. To je vpliv nikotina na mladi. Še ne razviti organizem. Dalje kajenje, ako se ga kdo že v nežni mladosti privadi, dotičnega ovira v rasti in razvoju telesa. Tak mlad kadilec ostane navadno slaboten vse žive dni, je ves betežen, vsaka reč ga boli in v najboljših letih prične hirati. Dostikrat so pljučne bolezni, bolečine v vratu, razburjenost in nervoznost edine posledice pre zgodaj pričete kajenja. Prav pametno torej vsak stori, kdor nezrelo mladino na vsak dostojen način od kajenja odvrača. Kdor ne kadi, ni nič zamudil, pač pa je veliko na dobičku, ker ne spušča denarja v zrak, katerega drugod tudi živo potrebuje. Če si pa zdrav mož v prostih urah ali v veseli družbi zapali smodko, mu pa tudi ne bo škodovala, ako je sicer sama na sebi kaj vredna. Nikdar pa ne kadi preveč in pri delu, zlasti če si plačan od kosa, to je kolikor narediš, toliko plačila dobiš. V tem slučaju stalo bi te kajenje preveč denarja, kajti nikjer se ne zamudi več časa pri delu, kakor pri pipici ali cigareti.

"Kaj — kaj, — kaj, kaj naj ti dam, Da bi te ljubil sam, Oj vsako noč!"

Roka mu je zdrknila z njene razine, prebledel je v lica, nagnil glavo in strmel z izbljenimi očmi v polodgrnjeno okno.

"Kaj ti je? Kam gledaš?"

Ovila se ga je krog vratu in pritisknila svoje vroče, potno lice na njegovo.

"Ali nisi videla tam črne senice?"

"Ničesar ni."

"Kakor bi se zasvetilo dvoje plavih očij in gledalo v sobo."

"Jaz jih ne vidim."

Stisnil je glavo med pesti, ali tekoj se je dvignil in vzravnal. "Pojdimo, Ada!"

Zunaj je bilo temno in hladno. Oster veter se je pripodil zdaj pa zdaj po cesti in zastokal v vejevju.

Izginila sta v noč, za njima pa je epljal z vijolino in s citrami cigan....

Ob oknu je še z mirom stala plavooka njegova ljubica, zakrivala si je obraz z rokama in nežno telo se je krčilo in vilo od silnega ihtenja.

O tobaku.

Po jedi večina ljudi moškega spola rada nekoliko pokadi, kmet iz svoje pipice, gospod si pa prižge duhteco smodko in oba spuščata sivobeke kolobarčke kvisku.

Čujmo, kaj o tem pravi Kneipp. Mladi ljudje pri 16 in 17. letih, ki prično kadiati, gredo v tistem trenutku precej veliki nevarnosti nasproti, katere jim utegne veliko škodo napraviti.

Kdor kadi, srka vase strup, ki se mu nikotin pravi, in tisti strup je zlasti mlademu organizmu vse več kakor koristen. V poznejših letih, ko je telo že utrjeno, nevarnost ni več tolišnja. V dokaz ozri-mo se v življenje. Tu stoji ta deček pri 12, in mož pri 24. letih, vsak ima prve smodko v ustih. Mož je brez posebnih težav mož, in vztrajno do konca pokadi. Čekku pa že pri polovici okolica pred očmi pleše, mrzaj ga spreletava, mrzel pot stopi mu na čelo in tako

ROJAKI, NAROČAJTE SE NA "GLAS NARODA", NAJVEČJI SLOVENSKI DNEVNIK V ZOR. PREJATEL

